18వ అధ్యాయం

హిబా (స్వయం సమర్పణ), ఉమ్రా (శాశ్వత కానుక) మరియు రుఖ్బా

788. హజ్రత్ నూమాన్ బిన్ బషీర్ (రజి) కథనం : మా నాన్నగారు నన్ను దైవప్రవక్త (సల్లల్లాహు అలైహి వ సల్లం) సన్నిధికి తీసుకువచ్చి, “నేను నా బానిసను నా ఈ కుమారునికి హిబా చేశాను (సమర్పించాను)” అని అన్నారు. దైవప్రవక్త (స) ఇది విని, “మరి నీ కుమారులందరికీ ఇలాగే (బానిసలను) హిబా చేశావా?” అని దర్యాప్తు చేయగా ‘లేద’ని సమాధానమిచ్చారాయన. “మరయితే (బానిసను) ఇతని నుండి వాపసు తీసుకో” అని దైవప్రవక్త (స) సెలవిచ్చారు. వేరొక ఉల్లేఖనంలో ఇలా ఉంది : “మా నాన్నగారు దైవప్రవక్త (స) దగ్గరికి వచ్చి, నాకు చేసిన ‘హిబా’ పై ఆయన్ని (సఅసం) సాక్షిగా ఉండమని కోరారు. ‘నీవు నీ కొడుకులందరి

١٨ - بَابُ الْهِبَةِ وَالْعُمْرَى وَالرُّقْبَى

(٧٨٨) عَنِ النُّعْمَانِ بْنِ بَشِيرٍ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُمَا، أَنَّ أَبَاهُ أَتَى بِهِ رَسُولَ اللهِ ﷺ، فَقَالَ: إِنِّي نَحَلْتُ ابْنِي هٰذَا غُلَامًا كَانَ لِي، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: «**أَكُلَّ وَلَدِكَ نَحلته مِثْلَ هٰذَا؟** فَقَالَ: لَا، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: **فَأَرْجِعْهُ**. وَفِي لَفْظٍ: فَانْطَلَقَ أَبِي إِلَى النَّبِيِّ ﷺ لِيُشْهِدَهُ عَلَى صَدَقَتِي، فَقَالَ: **أَفَعَلْتَ هٰذَا بِوَلَدِكَ كُلِّهِمْ؟** قَالَ: لَا، قَالَ: «**اتَّقُوا اللَّهَ، وَاعْدِلُوا بَيْنَ أَوْلَادِكُمْ**»، فَرَجَعَ أَبِي فَرَدَّ تِلْكَ الصَّدَقَةَ». مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

విషయంలో ఇలాగే వ్యవహరించావా?' అని ఆయన (స) వాకబు చేశారు. 'లేదు' అని ఆయన (నా తండ్రి) చెప్పారు. అప్పుడు ఆయన (సఅసం) 'దైవానికి భయపడు. నీ కొడుకులందరికీ న్యాయం చేకూర్చు' అని ఉపదేశించారు. ఆఖరికి మా నాన్నగారు ఈ హిబాను (కానుకను) వాపసు తీసుకున్నారు." (బుఖారీ, ముస్లిం)

ముస్లింలోని ఒక ఉల్లేఖనంలో "మరయితే నా బదులు వేరొకరిని సాక్షిగా పెట్టుకో'' అని దైవప్రవక్త (సఅసం) అన్నారు. - "నీ సంతానమంతా నీ యెడల - సమానంగా-ఉత్తమంగా వ్యవహరించడాన్ని నువ్వు ఇష్టపడవా?" అని కూడా ఆయన (స) ఆ వ్యక్తిని ప్రశ్నించగా "ఎందుకు ఇష్టపడను?!"అని అతనన్నాడు. "మరయితే ఇలా చేయకు" అని ఆయన (సఅసం) ఉపదేశించారు.

وَفِيْ رِوَايَةٍ لِّمُسْلِمٍ: قَالَ: فَأَشْهِدْ عَلَى هٰذَا غَيْرِي، ثُمَّ قَالَ: «أَيَسُرُّكَ أَن يَكُوْنُوْا لَكَ فِي الْبِرِّ سَوَآءً» قَالَ: بلى. قال: «فَلاَ إِذَنْ».

సారాంశం

కానుకలను పిల్లలకు ఇచ్చేటప్పుడు సమానంగా - న్యాయంగా - ఇవ్వాలనీ, హెచ్చు తగ్గులను పాటించటం గానీ, కొందరికి అసలేమీ ఇవ్వకపోవటం గానీ చేయకూడదని పై హదీసు ద్వారా నిరూపితమవుతోంది. సమభావం కనబరచకపోతే అది అధర్మంతో కూడుకున్న కానుకగా పరిగణించబడుతుంది. ఇమామ్ అహ్మద్ (రహ్మ.లై), సౌరీ (రహ్మ.లై), ఇస్హాఖ్ (రహ్మ.లై)ల దృక్పథం కూడా ఇదే. సయీద్ బిన్ మన్సూర్ మరియు బైహఖీలలో వచ్చిన హజ్రత్ ఇబ్నె అబ్బాస్ (రజి) కథనం ప్రకారం మగ పిల్లలకు, ఆడ పిల్లలకు కూడా కానుకలను సమానంగా ఇవ్వవలసిందే. అయితే; సమానంగా ఇవ్వటం ఉత్తమమైన పద్ధతి మాత్రమేగానీ, తప్పనిసరి మాత్రం కాదని అత్యధికమంది విద్వాంసులు అభిప్రాయపడ్డారు.

789. హజ్రత్ ఇబ్నె అబ్బాస్ (రజి) కథనం ప్రకారం దైవప్రవక్త (సల్లల్లాహు అలైహి వ సల్లం) ఇలా ప్రవచించారు : "ఎవరికయినా ఏదైనా వస్తువును కానుకగా ఇచ్చి, దాన్ని వాపసు తీసుకు నేవాడు స్వయంగా కక్కి దాన్ని నాక్కునే కుక్క లాంటివాడు." (బుఖారీ, ముస్లిం) బుఖారీలోని వేరొక ఉల్లేఖనంలో ఈ విధంగా ఉంది: "మా దృష్టిలో 'హిబా'ను తిరిగి తీసుకునేవానికన్నా చెడ్డవాడు మరొకడు లేడు. అతని ఉపమానం స్వయంగా కక్కి దాని వైపునకే మరలే కుక్క లాంటిది."

(٧٨٩) وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: «**الْعَائِدُ فِي هِبَتِهِ كَالْكَلْبِ يَقِيءُ ثُمَّ يَعُودُ فِي قَيْئِهِ**». مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ. وَفِي رِوَايَةٍ لِلْبُخَارِيِّ: «**لَيْسَ لَنَا مَثَلُ السَّوْءِ، الَّذِي يَعُودُ فِي هِبَتِهِ كَالْكَلْبِ يَقِيءُ ثُمَّ يَرْجِعُ فِي قَيْئِهِ**».

సారాంశం

ఒక వస్తువును ఎవరికయినా దానంగా గానీ, కానుక రూపేణగానీ ఇచ్చి దాన్ని తిరిగి తీసేసుకోవటం అధర్మం అని ఈ హదీసు చెబుతోంది. పైగా ఈ చేష్ట ఎంత నీచమైనదో, జుగుప్సాకరమైనదో చెప్పడానికి కుక్క చేష్టతో పోల్చటం జరిగింది. దానధర్మాలు చేసి గ్రహీత మనసు నొప్పించేవారికి, ఆత్మీయుల పట్ల సద్వ్యవహారం చేసి దెప్పిపొడిచే వారికి కూడా ఈ హదీసు పరోక్షంగా హెచ్చరిస్తోంది.

790. దైవప్రవక్త (సల్లల్లాహు అలైహి వ సల్లం) ప్రవచించారని హజ్రత్ ఇబ్నె ఉమర్ (రజి), ఇబ్నె అబ్బాస్ (రజి)లు తెలిపారు - "ఇచ్చిన కానుకను తిరిగి తీసేసుకోవటం ఏ ముస్లిం పురుషునికీ ధర్మసమ్మతం కాదు - ఒక్క తండ్రికి తప్ప. తండ్రి మాత్రం తన సంతానానికి ఇచ్చిన కానుకను తిరిగి తీసుకోగలడు." (దీనిని అహ్మద్ మరియు నలుగురు ఉల్లేఖించారు. తిర్మిజీ, ఇబ్నె హిబ్బాన్, హాకిమ్‌లు ప్రామాణికమైనదిగా నిర్ధారించారు)

(٧٩٠) وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ وَابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُمْ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: «**لَا يَحِلُّ لِرَجُلٍ مُسْلِمٍ أَنْ يُعْطِيَ الْعَطِيَّةَ ثُمَّ يَرْجِعَ فِيهَا، إِلَّا الْوَالِدَ فِيمَا يُعْطِي وَلَدَهُ**». رَوَاهُ أَحْمَدُ وَالْأَرْبَعَةُ، وَصَحَّحَهُ التِّرْمِذِيُّ وَابْنُ حِبَّانَ وَالْحَاكِمُ.

సారాంశం

ఇస్లామీయ సమాజంలో కానుకల ఇచ్చిపుచ్చుకోవడాలకు ఎంతో ప్రాధాన్యత ఉంది. కానుకల ద్వారా పరస్పరం ప్రేమ పెంపొందుతుంది. కానుకను ఇచ్చిన తరువాత దాన్ని తిరిగి తీసుకోవటం ఒక్క తండ్రికి మాత్రమే సమ్మతం. ఇతరులు అలా చేయకూడదు.

(٧٩١) وَعَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللّٰهُ تَعَالَى عَنْهَا قَالَتْ: كَانَ رَسُولُ اللّٰهِ ﷺ يَقْبَلُ الْهَدِيَّةَ، وَيُثِيبُ عَلَيْهَا. رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

791. హజ్రత్ ఆయిషా (ర.అన్హా) కథనం : దైవప్రవక్త (సల్లల్లాహు అలైహి వ సల్లం) కానుకలను స్వీకరించేవారు. వాటికి బదులుగా ఏదైనా ఇచ్చి పంపటం కూడా చేసేవారు." (బుఖారీ)

సారాంశం

కానుకలను స్వీకరించటం, కానుకలకు బదులుగా ఏదైనా ఇచ్చి పంపటం దైవప్రవక్త (సఅసం) సంప్రదాయమని ఈ హదీసు ద్వారా తెలుస్తోంది. ఆయన (స) కానుకలకు 'బదులు'ను అత్యంత ఉత్తమమైన రీతిలో ఇచ్చేవారని ఇబ్నె అబీ షైబాలో ఉంది. కానుకకు బదులు ఇచ్చేందుకు ఏమీలేకపోతే కృతజ్ఞతా పూర్వకమయిన మాటనైనా చెప్పాలి. "జజాకల్లాహు ఖైర" (అల్లాహ్ మీకు ఉత్తమ ప్రతిఫలం ఇవ్వుగాక!) అనే శ్రేయోదాయకమైన వచనాలను పలకాలి. అవతలి వ్యక్తి నుంచి కూడా తనకు ఏదైనా కానుకగా ముడుతుంది అనే సంకల్పంతో ఎవరైనా కానుకను పంపిస్తే అట్టి కానుక ఇమామ్ షాఫయి (రహ్మ.లై) దృష్టిలో ధర్మసమ్మతమైనది కాదు. ఇతర ఇమాముల దృష్టిలో మాత్రం ధర్మసమ్మతమే.

(٧٩٢) وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللّٰهُ تَعَالَى عَنْهُمَا قَالَ: وَهَبَ رَجُلٌ لِرَسُولِ اللّٰهِ ﷺ نَاقَةً، فَأَثَابَهُ عَلَيْهَا، فَقَالَ: رَضِيتَ؟ قَالَ:

792. హజ్రత్ ఇబ్నె అబ్బాస్ (రజి) కథనం: ఒక వ్యక్తి దైవప్రవక్త (సఅసం)కు ఒక ఆడ ఒంటెను కానుకగా ఇచ్చాడు. దైవ ప్రవక్త (సఅసం) ఆ వ్యక్తికి ఏదో ఇచ్చి, "నీవు సంతృప్తి చెందావా?" అని అడిగారు. దానికా వ్యక్తి 'లేదు' అని అన్నాడు. అతనికి మరికొంత ఇచ్చి, "ఇప్పుడు సంతోషం కలిగిందా!" అని అడిగారు. అప్పటికీ అతను 'లేద'నే బదులిచ్చాడు. ఆయన(స) అతనికి ఇంకొంత కూడా ప్రసాదించి, "ఇప్పటికైనా నీకు సంతోషం కలిగిందా!" అని దర్యాప్తు

لاَ، فَزَادَهُ، فَقَالَ: رَضِيتَ؟ قَالَ: لاَ، فَزَادَهُ، فَقَالَ: رَضِيتَ؟ فَقَالَ: نَعَمْ. رَوَاهُ أَحْمَدُ، وَصَحَّحَهُ ابْنُ حِبَّانَ.

చేశారు. అప్పుడతను 'అవును' అన్నాడు. (దీనిని అహ్మద్ ఉల్లేఖించారు - ఇబ్నె హిబ్బాన్ ప్రామాణికమైందిగా పేర్కొన్నారు)

సారాంశం

కానుకను స్వీకరించి, దానికి బదులుగా ఏదైనా వస్తువును ఇవ్వటం సమంజసమేనని ఈ హదీసు ద్వారా విదితమవుతోంది. అయితే కానుకను ఇచ్చిన వ్యక్తి, పుచ్చుకున్న వ్యక్తి నుంచి అతిగా ఆశించటం మాత్రం ఉత్తమం అనిపించుకోదు.

(٧٩٣) وَعَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللّٰهُ تَعَالَى عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ ﷺ: «الْعُمْرَى لِمَنْ وُهِبَتْ لَهُ». مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

793. హజ్రత్ జాబిర్ (రజి) కథనం : దైవప్రవక్త (సల్లల్లాహు అలైహి వ సల్లం) ఉమ్రా (శాశ్వత కానుక) గురించి చెబుతూ, "ఒకరికి ఇవ్వబడిన ఉమ్రా (శాశ్వత కానుక) ఇక అతనిదే అవుతుంది" అని అన్నారు. (బుఖారీ, ముస్లిం)

وَلِمُسْلِمٍ: أَمْسِكُوا عَلَيْكُمْ أَمْوَالَكُمْ، وَلاَ تُفْسِدُوهَا، فَإِنَّهُ مَنْ أَعْمَرَ عُمْرَى، فَهِيَ لِلَّذِيْ أُعْمِرَهَا، حَيًّا وَمَيِّتاً، وَلِعَقِبِهِ.

ముస్లింలోని ఉల్లేఖనంలో ఇలా వుంది: "మీరు మీ సొమ్ములను మీ వద్ద భద్రంగా ఉంచండి. వాటిని వృధా చేయకండి. ఎవరయినా ఒకరికి ఒక వస్తువును ఉమ్రా (శాశ్వత కానుక) గా ఇస్తే ఇక అది ఇవ్వబడిన వ్యక్తిదే అవుతుంది. బ్రతికి ఉండగానే కాకుండా మరణించిన తరువాత కూడా (అతనిదే). మరణానంతరం అది అతని వారసులకు చెందుతుంది.

وَفِيْ لَفْظٍ: إِنَّمَا الْعُمْرَى الَّتِيْ أَجَازَهَا

వేరొక ఉల్లేఖనంలోని వాక్యాలు ఇలా ఉన్నాయి - "ఏ ఉమ్రా (శాశ్వత కానుక)ను దైవప్రవక్త (స) సమ్మతించారో, ఆ ఉమ్రా అర్థమేమిటంటే, ఉమ్రా ఇచ్చే

رَسُولُ اللهِ ﷺ أن يَقُولَ: هِيَ لَكَ وَلِعَقِبِكَ، فَأَمَّا إِذَا قَالَ: هِيَ لَكَ مَا عِشْتَ، فَإِنَّهَا تَرْجِعُ إِلَى صَاحِبِهَا.

వాడు, 'ఇది నీది. నీ తదనంతరం నీ సంతానానిది' అని స్పష్టంగా చెప్పి ఇస్తే అప్పుడది తీసుకున్న వ్యక్తికి ఆ విధంగానే దక్కుతుంది. ఒకవేళ ఇచ్చేవాడు, 'నీవు బ్రతికి ఉన్నంత కాలం ఇది నీది' అని చెబితే మాత్రం అతని తదనంతరం ఆ వస్తువు ఇచ్చిన వాని వైపునకు మళ్ళించ బడుతుంది."

وِلأَبِي دَاوُدَ وَالنَّسَائِيِّ: **لا تُرْقِبُوا، وَلَا تُعْمِرُوا، فَمَنْ أُرْقِبَ شَيْئاً، أَوْ أُعْمِرَ شَيْئاً، فَهُوَ لِوَرَثَتِهِ.**

అబూదావూద్, నసాయి ఉల్లేఖనంలో ఉంది : మీరు రుఖ్బా గానీ, ఉమ్రాగానీ చేయకండి. ఎవరయినా ఏదయినా వస్తువును రుఖ్బా చేస్తే లేదా ఉమ్రాగా ఇస్తే అది అతని వారసులకు చెందు తుంది."

(٧٩٤) وَعَنْ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ قَالَ: حَمَلْتُ عَلَى فَرَسٍ فِي سَبِيلِ اللهِ، فَأَضَاعَهُ صَاحِبُهُ، فَظَنَنْتُ أَنَّهُ بَائِعُهُ بِرُخْصٍ، فَسَأَلْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ عَنْ ذٰلِكَ، فَقَالَ: «**لَا تَبْتَعْهُ، وَإِنْ أَعْطَاكَهُ بِدِرْهَمٍ**» اَلْحَدِيثَ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

794. హజ్రత్ ఉమర్ (రజి) కథనం : నేనొక గుర్రాన్ని దైవమార్గంలో స్వారీ కోసం ఒక వ్యక్తికి ఇచ్చాను. అయితే అతనా గుర్రాన్ని దుర్భర స్థితికి చేర్చాడు. అతనా గుర్రాన్ని తక్కువ ధరకు అమ్మే స్తాడేమోనని కూడా నేను భావించాను. దీని గురించి దైవప్రవక్త (స)ను అడిగి తెలుసుకుందామని తలంచి, 'నేనా గుర్రాన్ని కొనవచ్చా!' అని అడిగాను. దానికి ఆయన (స), "అతనా గుర్రాన్ని ఒక్క దిర్హంకు అమ్మినా సరే నీవు దాన్ని కొనకు" అని చెప్పారు - సశేషం -

(బుఖారీ, ముస్లిం)

సారాంశం

దానంగా ఇచ్చిన వస్తువును డబ్బు చెల్లించి కొనటం కూడా ధర్మసమ్మతం కాదని ఈ హదీసు చెబుతోంది. కొంతమంది విద్వాంసులు ఇలాంటి కొనుగోలును 'హరామ్' (నిషిద్ధం)గా ఖరారు చేయగా, మరికొంతమంది 'వారింపు'గా భావించారు. దైవప్రవక్త (స) హజ్రత్ ఉమర్ (రజి)ను ఆ గుర్రం కొనేందుకు వారించటంలోని అంతర్యం ఏమిటంటే; వస్తువును దానంగా ఇచ్చిన వ్యక్తికే తిరిగి అమ్మవలసివచ్చినపుడు అమ్మేవాడు మొహమాటపడతాడు. అమ్మవలసిన ధరకన్నా తక్కువ ధరకే అమ్మేస్తాడు. ఒక విధంగా ఇది అమ్మకందారునికి నష్టం చేకూరుస్తుంది. అదే సమయంలో ఒకప్పుడు దానంగా ఇచ్చి ఇప్పుడు కొనుగోలు చేసిన వ్యక్తి చాలా తక్కువ ధరకు ఆ వస్తువును చేజిక్కించుకుంటాడు. అంటే ఇచ్చిన దానాన్ని తిరిగి పుచ్చుకున్నట్టు అవుతుంది. దానంగా ఇచ్చిన వస్తువును తిరిగి తీసేసుకోవటం కక్కిన దాన్ని నాకటంతో సమానమని లోగడ హదీసులో చెప్పబడటం ఈ సందర్భంగా గమనార్హం.

795. హజ్రత్ అబూ హురైర (రజి) కథనం ప్రకారం దైవప్రవక్త (సల్లల్లాహు అలైహి వ సల్లం) ఇలా ప్రబోధించారు: "పరస్పరం కానుకల్ని ఇచ్చిపుచ్చుకుంటూ ఉండండి. దీనివల్ల ఒండొకరి మధ్య ప్రేమ పెంపొందుతుంది." (ఈ హదీసును బుఖారీ అదబుల్ ముఫ్రిద్‌లో ఉల్లేఖించారు. అబూ యాలా దీనిని ఎన్నదగ్గ రీతిలో నకలు చేశారు)

(٧٩٥) وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ تَعَالَى عَنْهُ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: «تَهَادُوا تَحَابُّوا». رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الْأَدَبِ الْمُفْرَدِ، وَأَبُو يَعْلَى بِإِسْنَادٍ حَسَنٍ.

సారాంశం

ఒకరు మరొకరికి కానుకను ఇవ్వటం ప్రేమకు సోపానం. కాగా; ఇస్లాం సభ్యసమాజ సభ్యుల మధ్య ప్రేమానురాగాలు పెంపొందాలనీ, అంతరాల అగాధాలు, అసూయా ద్వేషాలు సమసిపోవాలని కాంక్షిస్తోంది. కాబట్టి ప్రజలు ఇతోధికంగా ఈ రివాజును కొనసాగించాలి.

796. హజ్రత్ అనస్ (రజి) కథనం : దైవప్రవక్త (సల్లల్లాహు అలైహి వ సల్లం) ఇలా ఉపదేశించారు - "పరస్పరం కానుకల మార్పిడి చేనుకుంటూ ఉండండి. ఎందుకంటే ఈ కానుక కాపట్యాన్ని, కార్కశ్యాన్ని తొలగిస్తుంది." (దీనిని బజ్జార్ బలహీన ఆధారాలతో ఉల్లేఖించారు)

(٧٩٦) وَعَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ تَعَالَى عَنْهُ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ ﷺ: «تَهَادُوا فَإِنَّ الْهَدِيَّةَ تَسُلُّ السَّخِيمَةَ». رَوَاهُ الْبَزَّارُ بِإِسْنَادٍ ضَعِيفٍ.

(٧٩٧) وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: «يَا نِسَاءَ الْمُسْلِمَاتِ لَا تَحْقِرَنَّ جَارَةٌ لِجَارَتِهَا وَلَوْ فِرْسِنَ شَاةٍ». مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

797. హజ్రత్ అబూహురైర (రజి) కథనం ప్రకారం దైవప్రవక్త (సల్లల్లాహు అలైహి వ సల్లం) ఈ విధంగా తాకీదు చేశారు- "ఓ ముస్లిం మహిళల్లారా! ఏ ఇరుగు స్త్రీ కూడా తన పొరుగింటి స్త్రీకి కానుక పంపటాన్ని అల్పంగా భావించకూడదు - ఆఖరికి ఆ కానుక మేక కాలి గిట్ట అయినాసరే!" (బుఖారీ, ముస్లిం)

(٧٩٨) وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُمَا، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: «مَنْ وَهَبَ هِبَةً فَهُوَ أَحَقُّ بِهَا، مَا لَمْ يُثَبْ عَلَيْهَا». رَوَاهُ الْحَاكِمُ، وَصَحَّحَهُ، وَالْمَحْفُوظُ مِنْ رِوَايَةِ ابْنِ عُمَرَ عَنْ عُمَرَ قَوْلُهُ.

798. హజ్రత్ ఇబ్నె ఉమర్ (రజి) కథనం ప్రకారం దైవప్రవక్త (సల్లల్లాహు అలైహి వ సల్లం) ప్రవచించారు : "ఎవరయినా ఏదైనా వస్తువును హిబా చేయగా (కానుకగా ఇవ్వగా) దానికి బదులు ఇవ్వ బడకుండా ఉంటే ఆ వస్తువుకు అతనే ఎక్కువ హక్కుదారుడు అవుతాడు." (దీనిని హాకిమ్ ఉల్లేఖించి, ప్రామాణిక మైనదిగా నిర్ధారించారు. వాస్తవానికి ఇది ఇబ్నె ఉమర్ (రజి) సౌజన్యంతో హజ్రత్ ఉమర్ (రజి) పలికిన పలుకులు)

సారాంశం

ఇదే అర్థాన్నిచ్చే రెండు ఉల్లేఖనాలు హజ్రత్ అబూహురైర (రజి), ఇబ్నె అబ్బాస్ (రజి)లచే కూడా ఉల్లేఖించబడ్డాయి. కొంతమంది ఈ ఉల్లేఖనాల ఆధారంగానే, కానుకకు బదులు తీసుకుని ఉన్న పరిస్థితుల్లో, ఆ కానుకను తిరిగి తీసుకోవటం హరామ్ (నిషిద్ధం) అవుతుందన్న ఆంక్ష విధించారు. అయితే అల్లామా షౌకానీ (రహ్మ.లై) ఇలా అంటున్నారు : హజ్రత్ ఇబ్నె ఉమర్ (రజి), అబూహురైర (రజి), సమురు (రజి)ల ఈ ఉల్లేఖనాలు బలహీనమైనవనీ, వాటిలో ప్రామాణికంగా ఖరారు చేయదగ్గ ఉల్లేఖనం ఏదీ లేదనీ ఇబ్నె జౌజీ అంటున్నారు. తబ్రానీ గారు తన "మోజముల్ కబీర్"లో ఇబ్నె అబ్బాస్ (రజి)చే చెప్పబడిన ఉల్లేఖనాన్ని ఉదాహరించారు. దాని ప్రకారం ఎవరయినా ఏదైనా వస్తువును కానుకగా ఇవ్వగా అతనికి బదులు ఇవ్వబడకుండా ఉన్నంతకాలం అతను మాత్రమే ఆ వస్తువు యెడల అందరికన్నా

ఎక్కువ హక్కుదారుడై ఉంటాడు. ఒకవేళ అతడు కానుకగా ఇచ్చిన వస్తువును తిరిగి తీసేసుకుంటే అతని ఉపమానం స్వయంగా కక్కి తరువాత దాన్ని నాకిన వానిలాంటిది. ఒకవేళ ఈ హదీసులు ప్రామాణికమైనవైతే ఈ వ్యవహారంలో మొదటి హదీసుకు విరుద్ధంగా పరిణమిస్తాయి. అంటే; బదులు తీసుకున్న కానుకలను తిరిగి తీసేసుకోవటాన్ని ఇవి హరామ్ (నిషిద్ధం)గా ఖరారు చేస్తున్నాయి. కాబట్టి బదులు తీసుకోకముందే హిబాగా ఇచ్చిన వస్తువును తిరిగి తీసుకోవటం సమ్మతమేనన్న మాట! అల్లామా షౌకానీ (రహ్మ.లై) గారి ఈ చర్చనుబట్టి ఆయన ఈ హదీసుల ప్రామాణికతపై సంతృప్తి చెందలేదనిపిస్తోంది.